

بزرگترین راز دفاع فرهنگ است

■ سید محمدرضا مصطفوی؛

معاون توسعه فرهنگی و اطلاع‌رسانی سازمان پدافند غیر عامل کشور

دفاع کرد؟ تهدید عنصری است پویا که از گذشته تاکنون تابع جدی از تکنولوژی است و جنگ‌های دنیا را به اشکال مختلفی درآورده است. امروزه بحث ماهواره، اینترنت، بلوتوث و ایمیل تهدید محسوب می‌شود، و یا این‌که تا پیش از این برای کشوری تهدید نبود، اما حالا خود به عاملی برای جنگ بدل شده است.

در عصر حاضر جنگ، جنگ موشک و اسلحه نیست، بلکه جنگ سایبر، اطلاعات و فرهنگ است. تهدید دیگر فقط به جنگ نظامی خلاصه نمی‌شود و دیگر نمی‌توان حوزه‌های مشخصی برای تغییرات در تهدید متصور شد و الزام دیگر به تعریف دفاع غیرعامل اولیه مثل استتار، اختفاء و... بر نمی‌گردد.

دیگر امروز نمی‌توان یک پالایشگاه را استتار کرد، چرا که سنجنده‌های قوی به راحتی آن‌ها را پیدا می‌کنند، اما به راحتی با یک ویروس سیستم کشاورزی یک کشور را می‌توانند نابود کنند. یا

ابتدا سخن را با تعریف قدیمی پدافند غیرعامل شروع می‌کنم؛ پدافند غیرعامل به مجموعه اقدامات دفاعی بدون سلاح اطلاق می‌شود که موجب کاهش آسیب‌پذیری زیرساخت‌های یک کشور در مقابل هر نوع حمله دشمن خارجی باشد.

در این تعریف شما با سه کلیدواژه روبرو هستید: تهدید، بدون سلاح و دفاع. در این تعریف همه نوع دفاعی که بدون سلاح صورت بگیرد، پدافند غیرعامل محسوب می‌گردد که شامل تمامی حوزه‌های غیرنظامی مانند جنگ روانی، فرهنگی، اطلاعاتی، امنیتی، اجتماعی، پزشکی و... می‌شود.

باید به این نکته توجه داشت که تهدید الگوی ثابتی ندارد و همیشه متغیر است. زمانی تهدید این بود که کشوری مورد حمله زمینی دشمن قرار بگیرد، پس دیوارهای حمایتی و دفاعی چون دیوار چین ساخته شد. ولی آیا امروز می‌توان با ساختن دیوار دفاعی، حفر خندق و کانال

یک مطالبه عمومی در میان نخبگان و فرهیختگان جامعه می‌توان بيمود.

توسعه و آموزش این مفاهیم ایجاد شده با آموزش‌های عرضی و طولی، هماهنگی و ایجاد سازگاری مناسب در مقابل هجوم دشمن بین دستگاه‌های فرهنگی، هنری، همسو کردن دستگاه‌های فرهنگی و اجرایی کردن اقدامات فرهنگی دفاعی و تأمین اعتبارات و سازوکار که به صورت یک برنامه دائمی در بدنه دستگاه‌های اجرایی کشور قرار گیرد، راه‌های دیگری برای رسیدن به این مهم است.

نتیجه این‌که به عنوان یک اقدام کلی احتیاج به یک طرح کلی داریم و اینکه جاگیری عناصر در این طرح را مشخص کنیم و سپس جزء به جزء این حوزه و عمق موضوع را برای آن تعریف کنیم. برای تهیه این طرح کلی باید جلسات هم‌اندیشی بین اصحاب فرهنگی و هنری و دفاعی تشکیل و بعد از بحث و نظر به یک طرح و پلان دست پیدا کنیم.

هنرمندان و مستندسازان در این راستا می‌توانند از ابزار هنر برای تقویت قوای دفاعی به عنوان نیروی حمایتی عمل کنند و به جای سیاه‌نمایی و کوچک‌تصویر کردن دستاوردهای خودی، آن را پیش چشم جهان قرار دهند.

لذا اصحاب و صاحبان‌اندیشه هنرمندان و سینماگران را باید نسبت به این موضوع توجیه کرد. امروزه حتی می‌توان از طریق هنر هفتم، حکومت‌ها را جابه‌جا کرده و تغییر داد. نمونه‌های فراوان آن را در منطقه و همسایگی خودمان می‌توان دید. بنابراین می‌توان با گنجاندن موضوع پدافند غیرعامل در میان موضوعات جشنواره‌های سینمایی، آن را به یک درام اصلی در صنعت و هنر سینما، تبدیل کرد.

مثلاً آمریکایی‌ها با بزرگ‌ترین حملات از سوی هکرهای چینی مواجه هستند که چندی پیش نیز برق لس‌آنجلس را قطع کردند.

به همین جهت امروز تعریف جدیدی که مجمع تشخیص مصلحت نظام از پدافند غیرعامل ارائه کرده، شامل کاهش آسیب‌پذیری، افزایش پایداری ملی، تداوم فعالیت‌ها، تسهیل خدمات‌رسانی و مدیریت بحران است که این افزایش پایداری ملی فقط به معنی اقدامات نظامی نیست بلکه اقدامات سیاسی، اجتماعی و فرهنگی را نیز در برمی‌گیرد مثل تغییر نظام. امروز ما باید تعاریف جدید پدافند غیرعامل را در دل مباحث اجتماعی و فرهنگی جستجو کنیم و روش‌شناسی پدافند غیرعامل را وارد مباحث فرهنگی کنیم.

دشمن در راهبرد تکنیکی جدید خود عملیات روانی و فرهنگی را ابزار قرار داده است که لازم و ملزوم عملیات نظامی است. در واقع حوزه فرهنگ مرجع باورها و یقین‌هاست و فرهنگ جزء ابزارهای اصلی مورد حمله دشمن است.

امروزه دشمن دیگر بدون خونریزی دست به تغییر نظام‌ها می‌زند و سرزمین‌ها را تصرف می‌کند. در این شرایط رسانه‌هایی مثل صداوسیما و سینما ابزار اصلی دفاع از تمامیت کشور هستند.

هالیوود به عنوان یک دستگاه نظامی برای کشور آمریکا عمل می‌کند و این نشان می‌دهد که با ساختن یک فیلم و نوشتن یک کتاب می‌توان کشورها را تصرف کرد، چرا که ابزار هنر برنده‌تر از هر سلاحی است.

این امر در حوزه نرم‌افزاری به معنی تولید شایعه‌های یأس‌آور، ناامیدکننده و ایجاد بدبینی در جامعه است و لذا با این کیفیت فرهنگ به نظر ما حوزه‌ای از دفاع است و انسجام، وفاداری و پایداری مردم در انحصار دستگاه‌های فرهنگی است. طبیعاً با چنین رویکردی اولین الزام ما مشخص کردن ادبیات این حوزه و توسعه فرهنگی است.

برای فهم این ادبیات باید کلید واژه‌ها را در این حوزه بشناسیم و در مراکز علمی، دانشگاهی و فرهنگی توسعه دهیم تا در خصوص تهدیدات دشمن به یک اتفاق نظر برسیم و بدانیم چگونه پایداری ملی را افزایش بدهیم و با ابزار فرهنگی و پایداری‌سازی دستگاه‌های تسهیل خدمات بدهیم و این‌که چگونه در شرایط بحران می‌توان جامعه را اداره کرد و تقویت کرد.

حال این سؤال مطرح می‌شود که چگونه می‌توان در زمینه پدافند غیرعامل فرهنگ‌سازی کرد؟

اولین گام برای فرهنگ‌سازی در عرصه پدافند غیرعامل توسعه ادبیات دفاعی در حوزه فرهنگ است، گام دوم دشمن‌شناسی است. در این مسیر سومین قدم فرهنگ‌سازی ادبیات پدافند غیرعامل در میان اصحاب رسانه، مطبوعات و حوزه‌های فرهنگی، هنری و اجتماعی است.

ادامه راه را با توسعه دادن فرهنگ دفاع در حوزه فرهنگ به عنوان